TIMPUL ÎN POEZIA BLAGIANĂ
DIN PERSPECTIVE PSIHOLOGICE

Lector univ. dr. psih. Maria Dorina PAŞCA
Universitatea de Medicină şi Farmacie, Târgu-Mureş

Abstract

As a dimension of passing, time devolves its own perception by the individual, making him personal. Thus, it can flow, stop, loose and/or expand, being measured in unusual perceptive units due to our personal initiation in/to time. In Blaga's poetry, time is perceived from a psychological point of view too, underlying the importance of the poet's personal emotional feeling. Our interdisciplinary approach represents an image of human development and evolution, underlying the importance of the interpretation which gives meaning to cognoscibility, starting from Blaga's verse.

Key-words: time, poetry, emotional feeling, interpretations, perceptions, Blaga's verse, psychological perspectives

Este timpul o măsură? Poate el să cuantifice, să evidenţieze, să valorifice, şi să stabilească nişte structuri pentru neant? Infinit? Şi atunci ce este timpul? Şi-n aceeaşi enumerare, am putea adăuga: este clipa, este umbra, este urma, este roata soarelui şi-a lunii, este drumul zilei spre noapte şi poate, nu în ultimul rând este rostul dintre viaţă şi moarte.

Timpul este dimensiunea trecerii. El incumbă propria percepere a individului, astfel încât, personalizat, timpul îşi adjudecă trăiri şi sentimente, reuşite şi eşecuri, dar mai ales, face din lumea înconjurătoare, modalitate de exprimare psihologică a împlinirilor şi/sau neîmplinirilor într-o anumită secvenţă dată a dezvoltării umane. Timpul poate: să curgă, să se oprească, să înlemnească, să se piardă, să se dilate, dar din toate stările sale omul va alege ceea ce la un moment dat, îl poate reprezenta, percepe ca atare. Timpul este măsurabil în unităţi perceptuale atipice în cele mai multe cazuri datorită iniţierii noastre personale în / la timp. Timpul meu poate fi cronologic acelaşi cu timpul tuturor în momentul acel dat, dar din altă perspectivă, absolut personală, el reuşind să se identifice, printr-o altă matrice a propriei personalităţi. Poate, de aceea, în uzanţele zilnice, întâlnim adeseori expresii ca:

- „este timpul meu şi fac ce vreau cu el"
- „nu este acum momentul şi timpul potrivit"
- „n-a venit încă vremea (timpul meu)"
- „nu te lăsa doborât de timp"

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)

lista putând continua iar observaţia ce se impune fiind aceea care diversifică din punct de vedere psihologic, perceperea în timp a timpului – când?, alăturându-se valoric spaţiului – unde?.

Sub aceste câteva identităţi secvenţiale ale timpului, încercăm a evidenţia preocuparea atât a poetului cât şi a filozofului Lucian Blaga, asupra timpului, el însuşi având ca titlu al volumului publicat la Cluj în mai 1924 „În marea trecere", similitudinea cu timpul ce se scurge, fiind evidenţiată.

Astfel, în căutarea noastră privind perceperea blagiană a timpului nu facem decât să aprofundăm (ca şi în precedentele studii) implicaţiile din perspective psihologice a mesajului personalizat ce străbate universul poetic. De fapt, tindem a parcurge şi apoi a închide, la un moment dat, cercul (întregul) interpretărilor psihologice a creaţiei literate, aducând în prim plan, implicarea directă a poetului.

Descoperirea şi redescoperirea multiplelor faţete ale exprimării atitudinale ale poeziei face din autor un autentic investigator al fiinţei umane, mai precis al sufletului său atât de neînţeles ce se poate preface-n neînţelesuri şi mai mari. Este, rămâne şi va continua Lucian Blaga să fie o enigmă, o mare necunoscută? Dacă din această perspectivă ne-am opri o clipă asupra titlurilor date volumelor sale, am remarca nuanţele timpului, sub forma:

- „Poemele luminii" apare la Sibiu în 20 aprilie 1919
- „Paşii profetului" apare la Cluj în februarie 1921
- „În marea trecere" apare la Cluj în mai 1924
- „Laudă somnului" apare la Bucureşti în februarie 1929
- „La cumpăna apelor" apare la Sibiu în martie 1933
- „La curţile dorului" apare la Bucureşti în 1938
- „Nebănuitele trepte" apare la Sibiu în aprilie 1943
- „Vârsta de fier" apare cuprinzând perioada 1940 – 1944, formată din cele patru cicluri „Vârsta de fier", „Corăbii cu cenuşă", „Cântecul focului", „Ce aude unicornul"
- „Mirabila sămânţă" apare în 1960, identificând astfel „sinonime" ca: lumină, paşi, trecere, somn, cumpănă, dor, trepte, vârstă şi sămânţă, toate reprezentând în accepţia noastră o marcă personală de percepere a timpului de către poet.

Din această perspectivă lucrarea noastră de căutare a timpului în poezia blagiană, ne-am oprit asupra poeziilor:

- Ceas apărută în volumul „Nebănuitele trepte" la Sibiu în aprilie 1943
- În timp apărută în volumul „Nebănuitele trepte", sibiu aprtilie 1943
- Timp fără patrie apărută în volumul „Vârsta de fier", 1940-1944

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)

- Zi şi noapte apărută în volumul „Vârsta de fier”, ciclul „Corăbii de cenuşă”, 1940-1944
- Ceasul care nu apune – apărută în volumul „Mirabila sămânță” 1960

toate sintetizând dimensiunea şi varietatea percepției acestuia asupra motivului abordat.

Dar în marea noastră călătorie pe tărâmul timpului, e absolut necesar a porni de la moto-ul ales de poet pentru a fi preambulul volumului „În marea trecere” apărut la Cluj în mai 1924, şi anume:

„Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte, nu e nici iubire, - şi totuşi te rog: opreşte, Doamne ceasornicul cu care ne măsori destrămarea”.

Parafrazând ne-am întoarce la ceasul lui Salvador Dali, ce curge destrămându-se din / în materie, făcând intangibil timpul sub forma clipelor şi a orelor ce se topesc într-un infinit, nimic neputând scăpa drumului fără întoarcere a momentului dar şi a ideii temporale cuprinsă în instrumentul ce măsoară sec şi ireversibil totul, cu limbile ascuțite ale adevărului crud ce năruie în nenumărate rânduri zidurile cetății noastre spirituale, construită din ego şi super ego rămânând doar amintirea perceptuală a timpului

În acest sens. Reîntorcându-ne la moto, vom observa încărcătura timpului prin

- repetiție – opreşte , opreşte
- identitate – nu e moarte / nu e nici iubire
- conştientizare – şi totuşi te rog
- ajutor – Doamne
- neputință – Ceasornic cu care ne măsori

toate făcând perceptual timpul ca marea trecere spre măsurarea destrămării, conştientizarea fiind de starea noastră de muritori dar mai ales neputința de a controla şi supune voinței noastre timpul căruia suntem nevoiți a-i recunoaşte, ireversibilitatea.

Şi-atunci, pentru a nu ne mai măsura destrămarea, îl prefacem reversibil dându-i girul amintirii, suportând astfel, printr-o noua identitate, personalizată, drumul dintre zi şi noapte, viață şi moarte, dorind chiar a pierde prin labirint ghemul Adrianei, oprindu-ne destrămarea.

În poezia blagiană, timpul îşi caută identități, umanizându-se în şi prin forme ce-i aduc perceptual atingere.

Astfel, în poezia Ceas (vol. „Nebănuitele trepte”, Sibiu, aprilie 1943) reproşul este substituit într-un târziu „la ceasul amărăciunii” învățându-ne că există un sfârşit al timpului atunci când:

„Ți-am spus uneori: ia sfatul vestalelor dacă flacăra vrei s-o întreții” iar căința face ca învingerea singurătății să devină o mare încercare atunci când „Bănuiesc că nici astăzi nu-ți este uşor în cetatea cu punțile trase”, unde „cu punțile trase” incumbă apariția introvertiției,

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)

atunci când „…am văzut că-n zadar cuvintele toate mi le-am rostit, că până la tine-nțelesul lor n-a mai ajuns

În noapte am ieşit”

dar totul încremeneşte, timpul încorsetându-te şi fiindu-ți de data aceasta, neprieten, trădându-te atunci când ai crezut „că sfârşi t niciodată nu va fi”

Dar, poetul pune întrebări, aşteptând un semn, dacă nu un răspuns, iar În timp, (vol. „Nebănuitele trepte”, Sibiu, aprilie 1943) se poate întrevedea nevoia unei de ce nu, certitudini. Poetul identifică timpul cu natura făcând-o părtaşă la tot ce ea reprezintă ciclul căci:

„dezmărgineşte pământul, grădină după grădină,

Şi pune pietre de hotar în timp,

Nici o bătălie, acolo în gând”

Eu, devenind timpul prin faptele mele, adică; cum e cu trecerea mea pe acest pământ? Timpul meu în timp, unde este? Şi teoretic, poetul continuă:

„Dar faptele mele unde sunt?

Faptele ce ar putea pentru mine mărturie să stea

În grădină, în lumină”

Cele din urmă (grădină, lumină) fiind treptele trecerii spre o ireversibilitate a ciclului naturii.

Apărută în volum „Viața de fier”, 1940-1944, timp fără patrie, îşi justifică prezența după părerea noastră, ca o negare a timpului de către poet aceasta în neputința de a-l stăpâni, îl lasă fără patrie, dându-i acestuia identități din care răzbesc elementele pesimiste neîmplinirile şi nesperata căutare a clipei ce dă viață.

Întreaga poezie pare a fi nu atât un reproş sau un vulcan ce răbufneşte ci mai mult o recunoaştere fortuită a neputinței de a învinge acolo unde timpul nu are patrie, punând în antiteză, ipostaza învingătorului cu cea a învinsului. Care este mesajul poeziei? Ce ne surprinde? Cu siguranță, avertismentul adus la rang de patrie, atunci când timpul rămâne fără ea, dar mai ales fără identitate şi marcă personală:

„Timp fără patrie: râu fără ape,
secetă-n albie şi sub pleoape.
Timp fără patrie: inimi învinse,
vârste nerodnice, cugete stinse.

Timp fără patrie: sură poveste,
vuiet de cetină neagră pe creste.
Timp fără patrie: țarini neîntoarse,

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)

zboruri defuncte şi suflete arse.
Timp fără patrie: stingere-a torţei,
boltă neprietenă, clopot al sorţii.
Timp fără patrie: dragoste-amară,
râuri tânjind după raiuri şi ceară."

Din perspectiva psihologică conduita percepţiei timpului este cea a riscului de a nu putea ieşi din carenţele atitudinale, vehiculate de-a lungul poeziei, unde totul rămâne negaţie intervenind aici, acel de ce? Al cunoaşterii umane.

Din acelaşi volum amintit anterior, poezia Zi şi noapte, reprezintă antiteza surprinsă temporo-spaţial ca schimbare îngăduită şi repetată mereu (infinitul) prin voia divinităţii pentru / între noi făcându-ne astfel părtaşi spaţiului ca linie de trecere între zi şi noapte, noi şi noi înşine, noi şi ceilalţi, totul în armonia lumii, atunci când percepem lumina ca sens al infinitei vieţi.

Ca ultimă etapă în calea timpului, poezia blagiană, din perspectiva noastră, este poezia Ceasul care nu apune, apărută în volumul „Mirabila sămânţă, 1960, percepută ca cea ce sparge bariera timpului fiind ceasul care nu apune. Totul apare aici în dimensiunea viitorului, a optimismului, a încrederii şi a învingătorului care chiar dacă percepe:

„Pân-adineauri a fost incoruptibil distanţă
S-apropie-acum , e aici, e prezent"

Face infinitul clipă „domestică" a vieţii, înnobilându-se cu ea.

Şi chiar dacă timpul îşi are o nouă dimensiune, bucuria stăpânirii lui, identifică dorul pleoapelor ca ascunziş

„dovedind sufletului meu
Şi ceasul e-aici, înfloreşte şi nu mai apune, biruinţa asupra timpului transparând din conotaţia psiholingvistică a cuvintelor „ceasul e-aici, înfloreşte şi nu mai apune", însumând sentimentul împlinirii codificând printr-un paradox „opreşte Doamne, ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea"

Îndrăzneaţa noastră incursiune în timpul adus spre cunoaştere de Lucian Blaga în poezia sa, reprezintă încă o secvenţă a interdiciplinarităţii care poartă conotaţiile dezvoltării şi evoluţiei umane. Câtă implicaţie are perceperea timpului de către om, rezidă în dorinţa de a atinge infinitul, precum Icar aripile întinse spre neant, vrând a zbura, şi-atinge neatinsul.

Şi totuşi, este timpul o măsură? Unii ar putea da certitudine prin răspuns, dar atunci cum am rămâne cu ceasornicule?

Dar, „totuşi, te rog: opreşte Doamne, ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea". Toate acestea percepute în ideea că şi mâine e o zi"?

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)

De fapt, propunem un posibil final ce va fi perceput cu siguranță ca început, deoarece cu toții suntem în marea trecere pe acest Pământ, muritori de rând.

B I B L I O G R A F I E

Blaga, L. (1982) – Poezii, Ed. Cartea Românească Bucureşti

Blaga, L. (1966) – Antologie de poezie populară, Editura pentru literatură , Bucureşti

BDD-A23586 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:47 UTC)